

अभ्यासक्रमाबाबत महत्त्वाचे मुद्दे खालीलप्रमाणे आहेत.

- सदर अभ्यासक्रम तीन वर्षांसाठी असेल.
- एम. ए. भाग १ (सत्र १ व २) साठी जून २०१६ पासून आणि एम. ए. भाग २ (सत्र ३ व ४) साठी जून २०१७ पासून सदर अभ्यासक्रम लागू करण्यात येईल.
- एका अभ्यासपत्रिकेसाठी सहा तासिका असतील.
- प्रत्येक सत्रात एकूण चार अभ्यासपत्रिका विद्यार्थ्यांनी अभ्यासणे आवश्यक आहे. त्यांपैकी पहिल्या तीन अभ्यासपत्रिका अनिवार्य असून दोन ऐच्छिक अभ्यासपत्रिकांपैकी कोणत्याही एका अभ्यासपत्रिकेची निवड विद्यार्थ्यांस करता येईल. दोन्ही ऐच्छिक अभ्यासपत्रिकांसाठी विद्यार्थी उपलब्ध झाल्यास (प्रत्येकी किमान पाच विद्यार्थी) दोन्ही अभ्यासपत्रिकांचे अध्यापन केले जाईल.
- प्रत्येक अभ्यासपत्रिकेची साठ गुणांची वस्तुनिष्ठ व बहुपर्यायी प्रश्नांची (Objective) विद्यापीठ परीक्षा होईल. चाळीस गुण अंतर्गत मूल्यमापनासाठी असतील.
- प्रत्येक अभ्यासपत्रिकेसाठी प्रकल्प चाचणी (Project Assignment) असेल. प्रत्येक अभ्यासपत्रिकेसाठी असलेल्या एकूण ४० अंतर्गत गुणांपैकी प्रकल्प चाचणीसाठी २० गुण असतील आणि उर्वरित २० गुणांसाठी एक चाचणी परीक्षा घेण्यात येईल. (विद्यापीठाच्या वेळोवेळी बदलणाऱ्या परीक्षा पध्दतीच्या प्रक्रियेसंबंधीचे नियम लागू राहतील.)
- विद्यार्थ्यांची संशोधन क्षमता विकसित करणाऱ्या प्रकल्प चाचणीसाठी (Project Assignment) प्रत्येक अभ्यासपत्रिकेसाठी चार तासिका असतील. प्रकल्प चाचणीसाठी अभ्यासक्रमाशी संबंधित विषयावर १० - १५ पाने हस्तलिखित स्वरूपात सादर करावी लागतील. प्रकल्प चाचणीचे मूल्यमापन संबंधित विषयशिक्षक करेल.
- विद्यापीठ परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिका तयार करणे (Paper setting) यासाठी विभागातील अध्यापक आणि अन्य विद्यापीठांतील अथवा महाविद्यालयांमधील अध्यापकांचे पॅनल तयार करण्यात येईल.

एम. ए. मराठी

सत्र एक

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका -

एमएआर १.१ - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ.स. १८१८)

एमएआर १.२ - साहित्य समीक्षा व वाङ्मयीन वाद

एमएआर १.३ - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयप्रवाह - दलित साहित्य

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका -

एमएआर १.४ (अ) - तौलनिक साहित्याभ्यास

एमएआर १.४ (ब) - वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास - कादंबरी

सत्र दोन

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका -

एमएआर २.१ - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. १८१८ ते १९६०)

एमएआर २.२ - भाषिक व्यवहार आणि कौशल्ये

एमएआर २.३ - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयप्रवाह - ग्रामीण साहित्य

ऐच्छिक अभ्यासक्रम -

एमएआर २.४ (अ) - वैचारिक साहित्य

एमएआर २.४ (ब) - व्याकरण

सत्र तीन

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका -

एमएआर ३.१ - विशेष साहित्यकृतीचा अभ्यास - तुकारामगाथा

एमएआर ३.२ - भाषाविज्ञान

एमएआर ३.३ - लोकसाहित्य आणि खानदेशी लोकसाहित्य

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका -

एमएआर ३.४ (अ) - स्त्रीवादी साहित्य

एमएआर ३.४ (ब) - भाषांतरित साहित्य

सत्र चार

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका -

एमएआर ४.१ - प्रबोधनपर साहित्यकृतीचा अभ्यास

एमएआर ४.२ - वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास - कविता

एमएआर ४.३ - संशोधनपध्दती

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका -

एमएआर ४.४ (अ) - मराठी लोकरंगभूमी

एमएआर ४.४ (ब) - निवडक नाट्यकृतीचा अभ्यास (स्वातंत्र्योत्तर कालखंड)

सत्र एक

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका -

एमएआर १.१ - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ.स. १८१८)

घटक १ : मराठी वाङ्मयाची पूर्वपीठिका - आरंभीचे ग्रंथ, शिलालेख, ताम्रपट आदी

घटक २ : प्रारंभ ते इ.स. १८१८ या कालखंडातील वाङ्मयाची राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक पार्श्वभूमी

घटक ३ : प्रारंभ ते इ.स. १८१८ या कालखंडातील धर्मसंप्रदाय आणि मराठी वाङ्मय - वारकरी, महानुभाव, समर्थ, दत्त, नाथ, वीरशैव या संप्रदायांनी मराठी वाङ्मयात घातलेली भर

घटक ४ : प्रारंभ ते इ.स. १८१८ या कालखंडातील पंडिती काव्य, बखर वाङ्मय आणि शाहिरी काव्य

संदर्भग्रंथ -

१. महाराष्ट्र सारस्वत - खंड १, २ - वि. ल. भावे, शं. गो. तुळपुळे
२. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग १ ते ७ - अ. ना. देशपांडे
३. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - भाग १ ते ३ - महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
४. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप - ह. श्री. शेणोलीकर
५. पाच भक्ति संप्रदाय - र. रा. गोसावी
६. मराठी साहित्य, इतिहास आणि संस्कृती - वसंत आबाजी डहाके
७. मध्ययुगीन मराठी साहित्य : एक पुनर्विचार - श्री. रं. कुलकर्णी
८. संत, पंत आणि तंत - श्री. म. माटे
९. प्राचीन मराठी कविपंचक - द. सी. पंगू
१०. मराठी साहित्याचे आदिबंध - उषा देशमुख
११. मराठी आख्यान कविता - गं. बा. ग्रामोपाध्ये
१२. धर्मसंप्रदाय आणि मराठी वाङ्मय - र. बा. मंचरकर
१३. महाराष्ट्रातील पाच संप्रदाय - पं. रा. मोकाशी
१४. नाथ संप्रदाय - म. रा. जोशी
१५. महानुभाव पंथ आणि त्याचे वाङ्मय - शं. गो. तुळपुळे
१६. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती - गं. बा. सरदार
१७. वारकरी संप्रदाय : उदय आणि विकास - भा. पं. बहिरट आणि अन्य
१८. संत कवयित्री - इंदुमती शेवडे
१९. मराठी वीरशैव साहित्य - सुधाकर मोगलेवार
२०. मुसलमानांची जुनी मराठी कविता - अ. का. प्रियोळकर
२१. मुसलमान मराठी संतकवी - रा. चिं. ढेरे
२२. पंडित कवी - के. ना. वाटवे
२३. बखर वाङ्मय: उद्गम आणि विकास - बापूजी संकपाळ
२४. मराठी बखर गाद्य - संपा. गं. बा. ग्रामोपाध्ये
२५. मन्हाटी लावणी - म. वा. धोंड
२६. मराठी शिलालेख - शं. गो. तुळपुळे
२७. अर्वाचीन मराठी गद्याची उत्क्रांती - कृ. भि. कुलकर्णी

एमएआर १.२ साहित्य समीक्षा व वाङ्मयीन वाद

- घटक १ : समीक्षा : स्वरूप आणि संकल्पना (समीक्षा : उद्दिष्टे, पायऱ्या, कार्य, चांगल्या समीक्षकासाठी आवश्यक क्षमता)
घटक २ : समीक्षा पध्दती (आस्वादक, चरित्रात्मक, मानसशास्त्रीय, समाजशास्त्रीय, रूपवादी, शैलीवैज्ञानिक, आदिबंधात्मक)
घटक ३ : वाङ्मयीन वाद : संकल्पना आणि स्वरूप
घटक ४ : निवडक वादांचा परिचय - अभिजातवाद, सौंदर्यवाद, वास्तववाद, अस्तित्ववाद

संदर्भग्रंथ -

१. समीक्षेची नवी रूपे - गंगाधर पाटील
२. टीकाविवेक - श्री. के. क्षीरसागर
३. वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश - संपा. प्रभा गणोरकर व इतर
४. वाङ्मयीन संज्ञाकोश - संपा. विजया राजाध्यक्ष
५. साहित्य समीक्षा: स्वरूप आणि विकास - ना. रा. गोडबोले, गं. ना. जोगळेकर
६. साहित्यातील विचारधारा - के. रं. शिरवाडकर
७. नवसमीक्षा : काही विचारप्रवाह - संपा. गो. म. कुलकर्णी
८. मानसशास्त्रीय समीक्षा - अ. वा. कुलकर्णी
९. मराठी समीक्षेची वाटचाल - गो. म. कुलकर्णी
१०. वाङ्मयीन टीका - रा. शं. वाळिंबे
११. टीका आणि टीकाकार - वा. भा. पाठक
१२. साहित्यशास्त्र : स्वरूप आणि समीक्षा - वसंत पाटणकर
१३. समीक्षेतील नव्या संकल्पना - संपा. मनोहर जाधव
१४. समीक्षा पध्दती : सिध्दांत आणि उपयोजन - रवींद्र ठाकूर, नंदकुमार मोरे
१५. आदिबंधात्मक समीक्षा - म. सु. पाटील
१६. आधुनिक साहित्य स्वरूप आणि समस्या - डॉ. म. सु. पगारे
१७. आधुनिक साहित्य सिध्दांत - मिलिंद मालशे, अशोक जोशी
१८. समीक्षा मीमांसा - गंगाधर पाटील

एमएआर १.३ - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयप्रवाह - दलित साहित्य

घटक १: दलित साहित्य : व्याख्या, प्रेरणा व स्वरूप

घटक २: दलित आत्मकथने, कादंबरी, कथा

घटक ३ : दलित कविता, रंगभूमी, (नाटक व एकांकिका)

घटक ४ :दलित वैचारिक वाङ्मय, बौद्ध साहित्य

संदर्भग्रंथ -

१. दलित साहित्य : चर्चा आणि चिंतन - गंगाधर पानतावणे
२. दलित साहित्य: वेदना आणि विद्रोह - डॉ. भालचंद्र फडके
३. दलित साहित्य: दिशा आणि दिशांतर - डॉ. दत्ता भगत, अभय प्रकाशन नांदेड
४. दलित साहित्य: सिध्दांत आणि स्वरूप - यशवंत मनोहर
५. निळीपहाट - रा. ग. जाधव
६. दलित चळवळ आणि साहित्य - डॉ. कृष्णा किरवले
७. दलित आत्मकथने - डॉ. वासुदेव मुलाटे
८. दलित वाङ्मय : प्रेरणा व प्रवृत्ती - शंकरराव खरात
९. दलित कविता - डॉ. म. सु. पाटील
१०. दलित साहित्यील स्पंदने - गो. म. कुलकर्णी
११. दलित साहित्य - वामन निंबाळकर
१२. दलित साहित्य: एक क्रांती विज्ञान - बाबुराव बागूल
१३. आयदान : सांस्कृतिक ठेवा - संपा. सिसिलिया कार्वालो, सतीश काळसेकर, लोकवाङ्मय गृह
१४. दलितांची आत्मचरित्रे - डॉ. रमेश धोंगडे
१५. दलित साहित्याचा इतिहास - डॉ. म. सु. पगारे, प्रशांत पब्लिकेशन जळगाव
१६. साहित्य: लोक, ग्रामीण आणि दलित (खंड १ ते ४ पैकी तिसरा खंड) डॉ. म. सु. पगारे, दिलीपराज प्रकाशन पुणे
१७. विद्रोही - डॉ. म. सु. पगारे, सुगावा प्रकाशन पुणे
१८. चिंतनपिटक - डॉ. म. सु. पगारे, कौशल्ये प्रकाशन औरंगाबाद
१९. ग्रामीण दलित साहित्याचा अनुबंध - डॉ. म. सु. पगारे, दिलीपराज प्रकाशन पुणे
२०. दलित कथा : उद्गमम आणि विकास - प्रकाश खरात, सुगावा प्रकाशन
२१. दलित साहित्य एक अभ्यास - अर्जुन डांगळे
२२. दलित स्त्रियांची आत्मकथने : स्वरूप आणि चिकित्सा - डॉ. मनोहर जाधव, सुविद्या प्रकाशन
२३. दलित कथा : निर्मिती आणि समीक्षा - डॉ. छाया निकम
२४. आंबेडकरवादी मराठी साहित्य - यशवंत मनोहर
२५. दलित कविता आणि ब्लॅक पोएट्री - हृषिकेश कांबळे
२६. परिवर्तनवाद आणि दलित कविता - संजीवकुमार सोनवणे
२७. मराठी आंबेडकरवादी कवितेचे वर्तमान - शैलेंद्र लेंडे
२८. दलित कविता: नवे प्रवाह - महेंद्र भवरे

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका -

एमएआर १.४(अ) - तौलनिक साहित्याभ्यास

घटक १ : तौलनिक साहित्याभ्यास: स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये

घटक २ : तौलनिक साहित्याभ्यासातील ठळक संकल्पना - साम्य, भेद, प्रभव, प्रभाव, वस्तुबीजे, स्वागत, आदान-प्रदान.

घटक ३ : विश्वसाहित्य आणि राष्ट्रीय साहित्य, भारतीय साहित्याची संकल्पना

घटक ४ : तौलनिक साहित्याभ्यासातील भाषांतराचे महत्त्व

संदर्भग्रंथ -

१. तौलनिक साहित्याभ्यास: तत्त्वे आणि दिशा - संपा. चंद्रशेखर जहागीरदार
२. तौलनिक साहित्याभ्यास - वसंत बापट
३. तौलनिक साहित्याभ्यास: नवे सिद्धांत आणि उपयोजन - आनंद पाटील
४. तौलनिक साहित्याभ्यास आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय - र. बा. मंचरकर
५. साहित्य : रंग आणि अंतरंग - निशिकांत मिरजकर
६. भारतीय साहित्याची संकल्पना - संपा. द. दि. पुंडे आणि पद्मजा घोरपडे

एमएआर १.४ (ब) वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास - कादंबरी

घटक १ : कादंबरीची संकल्पना

घटक २ : कादंबऱ्यांचे प्रकार

घटक ३ : मराठी कादंबरीची वाटचाल

घटक ४ : निवडक कादंबऱ्यांचा अभ्यास -

१. 'बळी' - विभावरी शिरूरकर

२. 'बनगरवाडी' - व्यंकटेश माडगूळकर

संदर्भग्रंथ -

१. मराठी कादंबरी चिंतन आणि समीक्षा - चंद्रकांत बांदिवडेकर
२. कादंबरी आणि मराठी कादंबरी - उषा हस्तक
३. टीकास्वयंवर - भालचंद्र नेमाडे
४. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप - संपा. गो. मा. पवार, म. द. हातकणंगलेकर
५. मराठी कादंबरी पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे
६. कादंबरीविषयी- हरिश्चंद्र थोरात
७. कादंबरी : एक वाङ्मयप्रकार - जान्हवी संत
८. मराठी नवकादंबरी - विलास सारंग
९. मराठी कादंबरी : तंत्र आणि विकास - प्र. वा. बापट, ना. वा. गोडबोले
१०. कादंबरी - ल. ग. जोग
११. मराठी कादंबरीतील नैतिकता - किशोर सानप
१२. कादंबरीसंवाद - पंडित टापरे
१३. धार आणि काठ - नरहर कुरुंदकर
१४. कादंबरीसमीक्षा - श्री. मा. कुलकर्णी
१५. मराठी कादंबरीची समाजशास्त्रीय समीक्षा - रवींद्र ठाकूर
१६. साहित्याचे मानदंड - गंगाधर गाडगीळ
१७. गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी - संपा. विलास खोले
१८. मराठी कादंबरी : आस्वादयात्रा - संपा. विजया राजाध्यक्ष
१९. साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार - संपा. संपा. श्री. पु. भागवत आणि इतर
२०. काही पुस्तके काही लेखक - शंकर सारडा
२१. मराठी कादंबरीचा इतिहास - चंद्रकांत बांदिवडेकर
२२. कादंबरी : स्वरूप आणि समीक्षा - द. भि. कुलकर्णी

सत्र दोन

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका -

एमएआर २.१ - मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. १८१८ ते १९६०)

- घटक १ : इ.स. १८१८ ते १९६० या कालखंडातील वाङ्मयाची राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक पार्श्वभूमी
घटक २ : एकोणिसाव्या शतकातील मराठी वाङ्मय (कविता, कथा, कादंबरी, नाटक व निबंध या वाङ्मयप्रकारांचा विकास)
घटक ३ : विसाव्या शतकाच्या पूर्वार्धातील मराठी वाङ्मय (कविता, कथा, कादंबरी, नाटक व निबंध या वाङ्मयप्रकारांचा विकास)
घटक ४ : स्वातंत्र्योत्तर मराठी वाङ्मय (१९४५ ते १९६०) (कविता, कथा, कादंबरी, नाटक व निबंध या वाङ्मयप्रकारांचा विकास)

संदर्भग्रंथ -

१. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठिका - गं. बा. सरदार
२. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १,२ - अ. ना. देशपांडे
३. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग ४, ५, ६ - महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
४. प्रदक्षिणा खंड १,२ - संपा. अनिरुध्द कुलकर्णी
५. मराठी कथा : उद्गम आणि विकास - इंदुमती शेवडे
६. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास - प्र. न. जोशी
७. मराठी कादंबरी : पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे
८. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन - निशिकांत ठकार
९. अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन - अक्षयकुमार काळे
१०. मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास - गं. ना. जोगळेकर
११. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयसेवक भाग १ ते ७ - गं. दे. खानोलकर
१२. आधुनिक मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - गो. म. कुलकर्णी
१३. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - सदा कऱ्हाडे
१४. मराठी साहित्य, इतिहास आणि संस्कृती - वसंत आबाजी डहाके
१५. मराठी कादंबरी : चिंतन आणि समीक्षा - चंद्रकांत बांदिवडेकर
१६. एकोणिसाव्या शतकातील मराठी साहित्य आणि सुधारणावाद - सुधाकर शेलार
१७. मराठी कथासाहित्य - म. ना. अदवंत
१८. मराठी लघुकथेचा इतिहास : १८८० ते १९६० - म. ना. अदवंत
१९. आधुनिक मराठी नाटक (आशय आणि आकृतिबंध) - सुषमा जोगळेकर
२०. मराठी नाटक -पहिले शतक - वि. भा. देशपांडे
२१. मराठी लघुनिबंधाचा जनक कोण ? - आनंद यादव
२२. आधुनिक मराठी गद्याची उत्क्रांती - कृ. भि. कुलकर्णी

एमएआर २.२ - भाषिक व्यवहार आणि कौशल्ये

घटक १ : भाषिक कौशल्य - श्रवण, वाचन, लेखन, संवाद, आकलन

घटक २ : दैनंदिन व्यवहारातील भाषेचा वापर - पत्रलेखन, अर्जलेखन, वृत्तांत लेखन, बातमी लेखन

घटक ३ : भाषिक व्यवहाराच्या विविध क्षेत्रांतील लेखन - वृत्तपत्र, आकाशवाणी, दूरचित्रवाणी या माध्यमांसाठी लेखन

घटक ४ : संगणकाचे उपयोजन - संगणकाच्या कार्याचा परिचय, इंटरनेट, इमेल, ब्लॉग, पॉवरपॉइंट प्रेझेंटेशन, मराठी संकेतस्थळांची माहिती

संदर्भग्रंथ -

१. व्यावहारिक मराठी - संपा. स्नेहल तावरे
२. व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नशिराबादकर
३. व्यावहारिक मराठी - मोकाशी सयाजी, नेमाडे रंजना
४. ओळख माहिती तंत्रज्ञानाची - एम. एस. आय. टी., महाराष्ट्र राज्य
५. संगणकयुग - अच्युत गोडबोले
६. वृत्तविद्या - स. ह. देशपांडे
७. नभोवाणी कार्यक्रम तंत्र आणि मंत्र - पुष्पा काणे
८. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात - दीपक शिकारपूर, उज्ज्वल मराठे
९. आजच्या ठळक बातम्या - समीरण वाळवेकर
१०. भाषासंवाद - अनिल गवळी, नंदकुमार मोरे
११. उपयोजित मराठी - कल्पना जाधव
१२. नभोवाणी - भालचंद्र जोशी
१३. व्यावहारिक मराठी - लीला गोविलकर, जयश्री पाटणकर

एमएआर २.३ - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयप्रवाह - ग्रामीण साहित्य

घटक १ : ग्रामीण साहित्य : संकल्पना, स्वरूप आणि प्रेरणा

घटक २ : ग्रामीण कविता, कथा, कादंबरी

घटक ३ : ग्रामीण नाटक, आत्मकथने

घटक ४ : ग्रामीण वैचारिक वाङ्मय, समीक्षा, संशोधन

संदर्भग्रंथ -

१. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या - आनंद यादव
२. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध - नागनाथ कोत्तपल्ले
३. ग्रामीण साहित्य: एक चिंतन - द. ता. भोसले
४. ग्रामीण कथा : स्वरूप आणि विकास - वासुदेव मुलाटे
५. ग्रामीण वाङ्मयाचा इतिहास - संपा. चंद्रकुमार नलगे
६. ग्रामीणता : साहित्य आणि वास्तव - आनंद यादव
७. भूमी आणि भूमिका - भास्कर चंदनशिव
८. मराठी ग्रामीण कादंबरी - रवींद्र ठाकूर
९. साहित्य: ग्रामीण आणि दलित - संपा. ईश्वर नंदपुरे व इतर
१०. ग्रामीण - दलित साहित्य: चळवळ आणि समीक्षा - मधुकर मोकाशी
११. ग्रामीण - दलित साहित्याचा अनुबंध - म. सु. पगारे
१२. मराठी ग्रामीण साहित्य: परिसर आणि प्रवाह - गो. म. कुलकर्णी
१३. साहित्य : लोक, ग्रामीण आणि दलित (खंड १ ते ४ मधील २ रा खंड) - डॉ. म. सु. पगारे
१४. ग्रामीण साहित्य आणि संस्कृती - मोहन पाटील
१५. मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास - कैलास सार्वेकर

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका -

एमएआर २.४(अ) - वैचारिक साहित्य

घटक १ - वैचारिक साहित्य: संकल्पना व स्वरूप

घटक २ - विवेकवाद, इहवाद, सेक्युलॅरिझम आणि वैज्ञानिकता, स्वातंत्र्य, समता, बंधुता व न्याय या संकल्पनांच्या संदर्भातील वैचारिक साहित्य

घटक ३ - 'शेतकऱ्याचा आसूड'- महात्मा फुले

घटक ४ - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे मूकनायकमधील अग्रलेख

संदर्भग्रंथ -

१. महात्मा फुले समग्र वाङ्मय - संपा. य. दि. फडके
२. महात्मा फुले : शोधाच्या नव्या दिशा - संपा. हरी नरके
३. लोकहितवादी : काळ आणि कर्तृत्व - डॉ. निर्मलकुमार फडकुले
४. निबंध : शास्त्र व कला - प्र. न. जोशी
५. मराठी निबंध - लघुनिबंध : स्वरूपविवेचन - वि. पां. देऊळगावकर, चंद्रकांत देऊळगावकर
६. प्रदक्षिणा खंड १ - संपा. अनिरुद्ध कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
७. प्रदक्षिणा खंड २ - संपा. अनिरुद्ध कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
८. आधुनिक मराठी गद्याचा पायाभूत अभ्यास - संपा. वासुदेव मुलाटे व इतर
९. डॉ. आंबेडकरांचे समाजचिंतन - डॉ. भालचंद्र फडके
१०. फुले - आंबेडकर : शोध आणि बोध - डॉ. भालचंद्र फडके
११. महात्मा फुले - डॉ. भा. ल. भोळे
१२. महात्मा फुले : व्यक्ती आणि विचार - गं. बा. सरदार
१३. गंगाधर बाळकृष्ण सरदार - हे. वि. इनामदार
१४. पत्रकार डॉ. आंबेडकर - गंगाधर पानतावणे
१५. निबंधकार डॉ. आंबेडकर - यशवंत मनोहर
१६. डॉ. आंबेडकरांची पत्रकारिता - सुखराम हिवराळे
१७. आगरकरांचा सामाजिक तत्त्वविचार - गं. बा. सरदार
१८. शेतकऱ्याचा आसूड - जोतीराव फुले
१९. स्त्री-पुरुष तुलना- ताराबाई शिंदे
२०. आगरकरांचे लेखसंग्रह- संपादक- ग.प्र. प्रधान
२१. बहिष्कृत भारतातील लेख - संपा. प्रा. चिंतामण कांबळे
२२. शाहू महाराजांची भाषणे - संपा. श्याम येडेकर
२३. युगांतर - यशवंतराव चव्हाण
२४. धागे आडवे उभे - अनिल अवचट
२५. दलित वैचारिक वाङ्मय - गंगाधर पानतावणे
२६. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - संपा. रा. श्री. जोग व इतर म. सा. प. पुणे
२७. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि दलित वैचारिक वाङ्मय - नीलकंठ शिरे, सुगावा प्रकाशन पुणे
२८. मराठी वृत्तपत्रांचा इतिहास - रा. के. लेले, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
२९. मराठी निबंध उद्गम आणि विकास - गिरीश मोरे, स्वरूप प्रकाशन औरंगाबाद
३०. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र - य. दि. फडके मौज प्रकाशन
३१. अरूणोदय- बाबा पद्मनजी, बॉबे ट्रेक्स व बुक सोसायटी मुंबई
३२. मराठी निबंध - म. मा. अळतेकर सुविचार पुणे
३३. आधुनिक मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - गो. म. कुलकर्णी, मेहता प्रकाशन पुणे

३४. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र खंड १ ते ८ - य. दि. फडके
३५. बदलता भारत - भानू काळे मौज मुंबई
३६. मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार - द. वा. पोतदार व्हीनस पुणे
३७. मराठी निबंधाची वाटचाल - शं. गो. तुळपुळे, विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी नागपूर
३८. अर्वाचीन मराठी गद्याची पुर्वपिठीका - गं. बा. सरदार, मॉडर्न मुंबई
३९. अर्वाचीन मराठी वाङ्मय सेवक - गं. दे. खानोलकर, व्हीनस पुणे
४०. मराठी निबंध - लघुनिबंध : स्वरूप व विवेचन - वि. पां. व चंद्रकांत देऊळगावकर, मेहता पुणे
४१. मराठी लघुनिबंधांचा जनक कोण? - ना. सी. फडके, कुलकर्णी ग्रंथागार पुणे
४२. समाजपरिवर्तनाच्या दिशा - जनार्दन वाघमारे, साकेत औरंगाबाद
४३. एकोणिसाव्या शतकातील मराठी गद्य खंड १ व २ - संपा. भास्कर लक्ष्मण भोळे
४४. मराठी साहित्यातील विवेकवाद - शैलेंद्र लेंडे
४५. आंबेडकरवाद - नीळकंठ शेंरे

एमएआर २.४(ब) - व्याकरण

- घटक १ : शब्दांच्या जाती (विकारी व अविकारी)
घटक २ : मराठी शब्दांच्या विभक्ती - वाद व स्वरूप
घटक ३ : मराठीतील प्रयोगव्यवस्था
घटक ४ : वाक्याचे घटक आणि वाक्य रूपांतर
घटक ५ : लेखनविषयक नियम

संदर्भग्रंथ -

१. सुगम मराठी व्याकरण - मो. रा. वाळंबे
२. मराठी व्याकरण परिचय - राजशेखर हिरेमठ
३. मराठीचे व्याकरण - लीला गोविलकर
४. अभिनव मराठी व्याकरण - प्र. न. जोशी
५. मराठी भाषा ,व्यवस्था आणि अध्यापन - इंदापूरकर
६. मराठी व्याकरण काही समस्या - प्र. न. दीक्षित
७. मराठी व्याकरणाची कूळकथा - अ.का. प्रियोळकर
८. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार - अरविंद मंगरुळकर
९. मराठी व्याकरण विवेक - मा.ना.आचार्य
१०. मराठी व्याकरण वाद आणि प्रवाद - कृ. श्री. अर्जुनवाडकर

सत्र तीन

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका -

एमएआर ३.१ - विशेष साहित्यकृतीचा अभ्यास - तुकारामगाथा

घटक १ : तुकारामगाथेतील सामाजिक विचार (मानवताद, लोकशिक्षकाची भूमिका, वैज्ञानिक दृष्टिकोन)
घटक २ : तुकारामगाथेची वाङ्मयीन गुणवैशिष्ट्ये (भाषिक विशेष, शैलीविशेष, अभंग रचनेची वैशिष्ट्ये)

संदर्भग्रंथ -

१. तुकाराम गाथा - शासकीय प्रत
२. संत साहित्य संदर्भ कोश खंड १ - डॉ. मु. श्री. कानडे
३. संत साहित्य सौंदर्य आणि सामर्थ्य- निर्मलकुमार फडकुले
४. राष्ट्रसंतांची विचारधारा - डॉ. बाळ पदवाड
५. संतसाहित्य काही अनुबंध - डॉ. अशोक कामत
६. तुकाराम दर्शन - डॉ. सदानंद मोरे
७. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती - गं. बा. सरदार
८. संताची हे भेटी - डॉ. मु. श्री. कानडे
९. संत तुकाराम व संत कबीर - डॉ. कृ. झा. भिंगारकर
१०. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ व २ - अ. ना. देशपांडे
११. समाज जीवनातील तुकाराम - डॉ. तानाजी पाटील
१२. तुकाराम व्यक्तित्व व कवित्व - डॉ. सानप, प्रा. तायडे
१३. पुन्हा तुकाराम - दि. पु. चित्रे
१४. विद्रोही तुकाराम - आ. ह. साळुंखे
१५. आनंदाचा डोह - रा. ग. जाधव
१६. तुकाराम - भालचंद्र नेमाडे
१७. आनंदाच डहाळी - निर्मलकुमार फडकुले

एमएआर ३.२ - भाषाविज्ञान

घटक १ : भाषाविज्ञान : संकल्पना व स्वरूप

घटक २ : स्वनविचार व रूपविचार (स्वन, स्वनिम, स्वनांतरे, रूपिका, रूपिम, रूपिकांतरे)

घटक ३ : वाक्यविचार व अर्थविचार

घटक ४ : समाजभाषाविज्ञानाचा परिचय

संदर्भग्रंथ -

१. सुलभ भाषाविज्ञान - द. दि. पुंडे
२. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन - मिलिंद मालशे
३. भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक - संपा. स. ग. मालशे व इतर
४. ध्वनिविचार - ना. गो. कालेलकर
५. भाषा आणि भाषांतर - श्री. न. गजेंद्रगडकर
६. निवडक भाषा आणि जीवन - संपा. कल्याण काळे व इतर
७. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : स्वरूप आणि पध्दती - संपा. कल्याण काळे
८. भाषाविज्ञान परिचय - संपा. स. गं. मालशे व इतर
९. ऐतिहासिक भाषाशास्त्र - र. रा. गोसावी
१०. वैखरी : भाषा आणि भाषाव्यवहार - अशोक रा. केळकर
११. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - महेंद्र कदम
१२. अभिनव भाषाविज्ञान - गं. ना. जोगळेकर
१३. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान - लीला गोविलकर
१४. आधुनिक भाषाविज्ञान - संपा. अंजली सोमण व इतर
१५. समाजभाषाविज्ञानातील प्रमुख संकल्पना - रमेश वरखेडे

एमएआर ३.३ - लोकसाहित्य आणि खानदेशी लोकसाहित्य

घटक १. - लोकसाहित्याची संकल्पना, व्याख्या व स्वरूप

घटक २ - खानदेशची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी

घटक ३ - खानदेशातील अहिराणी लोकसाहित्य

घटक ४ - खानदेशातील आदिवासींचे लोकसाहित्य

संदर्भग्रंथ -

- १ लोकसाहित्याचे स्वरूप - डॉ. प्रभाकर मांडे
- २ लोकसाहित्याचे अंतःप्रवाह - डॉ. प्रभाकर मांडे
- ३ लोकसाहित्य स्वतंत्र अभ्यासक्षेत्र - डॉ. गं. ना. मोरजे
- ४ लोकसाहित्य: शोध व समीक्षा - डॉ. रा. चिं. ढेरे
- ५ संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य - डॉ. रा. चिं. ढेरे
- ६ लोकसाहित्य उद्गम आणि विकास - डॉ. शरद व्यवहारे
- ७ लोकसाहित्य कला विचार : डॉ. गं. ना. मोरजे
- ८ लोकसाहित्याची मीमांसा - डॉ. विश्वनाथ शिंदे
- ९ लोकसाहित्याची रूपरेषा - दुर्गा भागवत
- १० धर्म आणि लोकसाहित्य - दुर्गा भागवत
- ११ लोकसाहित्य व लोकपरंपरा - संपा. डॉ. र. ना. वरखेडे
- १२ अहिराणी लोकसाहित्य - कृष्णा पाटील
- १३ अहिराणी लोकसाहित्य - दा. गो. बोरसे
- १४ खानदेशी लोककथा - डॉ. बी. एन. पाटील, प्रशांत पब्लिकेशनन्स जळगाव
- १५ पावरा समाज आणि संस्कृती - डी. जी. पाटील
- १६ पावरांच्या लोकदेवता - डी. जी. पाटील
- १७ मावची बोली, समाज आणि संस्कृती - डॉ. सुधीर कोठावडे
- १८ भिल्लांचे वागवैभव - संपा. विजया सोनार
- १९ कोकणीचे मौखिक वाङ्मय - संपा. विजया सोनार
- २० आदिवासी कोकणांच्या कथा - संपा. विजया सोनार
- २१ खानदेशातील लोकदेवता : कानबाई - डॉ. पुष्पलता करनकाळ
- २२ कानबाईची गाणी - डॉ. पुष्पलता करनकाळ
- २३ देहवाली साहित्य - संपा. चामुलाल राठवा
- २४ ढोल दिवाळी विशेषांक २००२ - भाषा संशोधन प्रकाशन केंद्र बडोदा
- २५ ढोल विशेषांक (पावरा, देहवाली, अहिराणी), - भाषा संशोधन प्रकाशन केंद्र बडोदा
- २६ लोकरंग - डॉ. प्रभाकर मांडे
- २७ लोकसंचित -डॉ. तारा भवाळकर
- २८ मराठी तमाशा - नामदेव व्हटकर
- २९ लोकनाट्याची परंपरा - वि.कृ. जोशी
- ३० लोकसाहित्य आणि इतिहास - डॉ. ग.ना. मोरजे
- ३१ लोकनाट्य : उद्गम आणि विकास - डॉ. पुरुषोत्तम कालभूत
- ३२ लोकरंजनाची पारंपरिक माध्यमे - डॉ. शरद व्यवहारे
- ३३ भिल्लांची गाणी - डॉ. सुदाम जाधव
- ३४ लोकसाहित्य व लोकसंस्कृती - डॉ. विद्या व्यवहारे
- ३५ महाराष्ट्रातील आदिवासी मराठी लोकसाहित्य: एक शोध - डॉ. माहेश्वरी गावीत, दास्ताने रामचंद्र आणि कंपनी
- ३६ अहिराणी वागवैभव - अभिमन्यू पाटील, गांधलीकर, कस्तुरी प्रकाशन अमळनेर

- ३७ अहिराणी म्हणी व वाक्प्रचार - डॉ. ज्ञानेश्वर सूर्यवंशी, अक्षय प्रकाशन पुणे
- ३८ अहिराणी बोली भाषावैज्ञानिक अभ्यास - डॉ. रमेश सुर्यवंशी
- ३९ अहिराणी बोली म्हणी व वाक्प्रचार - डॉ. रमेश सुर्यवंशी
- ४० अहिराणी बोली शब्दकोश - डॉ. रमेश सुर्यवंशी
- ४१ खान्देशातील म्हणी (वर्गीकरणात्मक) - डॉ. रमेश सुर्यवंशी
- ४२ लोकसाहित्य आणि अभ्यास विषय (खानदेशी) - डॉ. रमेश सुर्यवंशी
- ४३ अहिराणी लोकगीते व लोकभाषा - डॉ. म. सु. पगारे, प्रशांत पब्लिकेशन्स जळगाव
- ४४ अहिराणी लोकगीतातील लोकतत्त्व, इहवाद आणि लोकभाषा - डॉ. म. सु. पगारे
- ४५ अहिराणी म्हणीतील समाजभाषा - डॉ. म. सु. पगारे
- ४६ पावरा लोकगीतातील लोकसंस्कृती - डॉ. म. सु. पगारे
- ४७ साहित्य : लोक, ग्रामीण आणि दलित (खंड १ ते ४ पैकी पहिला खंड) डॉ. म. सु. पगारे, दिलीपराज प्रकाशन पुणे
- ४८ वही वाड्मयातील लोकजीवन - डॉ. म. सु. पगारे, सागर प्रकाशन जळगाव
- ४९ बोलीभाषा संशोधनाच्या नव्या दिशा - संपा. डॉ. म. सु. पगारे, डॉ. आशुतोष पाटील प्रशांत पब्लिकेशन्स जळगाव

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका -

एमएआर ३.४(अ) - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयप्रवाह - स्त्रीवादी साहित्य

घटक १ : स्त्रीवाद : संकल्पना आणि स्वरूप (पाश्चात्य व भारतीय या दोन्ही अंगांनी विचार)

घटक २ : स्त्रीवादाचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव (कविता, कथा, कादंबरी, आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकारांतील स्त्रियांच्या लेखनाच्या संदर्भात)

घटक ३ : निवडक साहित्यकृतींचा स्त्रीवादी अंगाने अभ्यास -

१. 'सांगत्ये ऐका' (आत्मचरित्र) - हंसा वाडकर
३. 'आरपार लयीत प्राणांतिक' (कवितासंग्रह) - प्रज्ञा दया पवार

संदर्भग्रंथ -

१. स्त्री साहित्याचा मागोवा : खंड १, २, ३ - संपा. मंदा खांडगे व इतर
२. स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन - अश्विनी धोंगडे
३. आधुनिक मराठी कवयित्रींची कविता - रा. ग. जाधव
४. मराठी लेखिका : चिंता आणि चिंतन - भालचंद्र फडके
५. स्त्रीवाद - संपा. सुमती लांडे
६. स्त्रियांची नवकथा : वाटा आणि वळणे - मंगला वरखेडे
७. स्त्रीप्रश्नांची वाटचाल : परिवर्तनाच्या दिशेने - विद्युत भागवत
८. स्त्रीविकासाच्या पाऊलखुणा - संपा. स्वाती कर्वे
९. भारतीय संदर्भातून स्त्रीवाद, स्त्रीवादी समीक्षा आणि उपयोजन - शोभा नाईक
१०. स्त्रीवादी समीक्षा : संकल्पना आणि उपयोजन - संपा. मंगला वरखेडे
११. तिसऱ्या बिंदूच्या शोधात - तारा भवाळकर
१२. स्त्रीवादी विचार आणि समीक्षेचा मागोवा - शोभा पाटील,
१३. मराठी कथेची स्थितिगती - अंजली सोमण
१४. आधुनिक कादंबरी आणि मराठी लेखिका शशिकांत साळवे
१५. चौकट - (संपा.) विलास खोले
१६. स्त्रीवाद: एक दृष्टिक्षेप - अरुणा सबाने,
१७. स्त्रीलिखित कादंबऱ्या : प्रेरणा आणि प्रवृत्ती - विद्या देवधर
१८. स्त्रीविकासाचे नवे क्षितिज - (संपा.) स्वाती कर्वे
२०. स्त्रीप्रश्नांची चर्चा : एकोणिसावे शतक - प्रतिभा रानडे
२१. स्त्रियांचे गद्यलेखन - मधुबाला खोपडे
२२. मराठी कादंबरी: स्त्रियांचे योगदान - प्रमिला भिरुड
२३. स्त्रीलिखित साहित्य: संदर्भ आणि चिकित्सा - संपा. आशुतोष पाटील
२४. स्त्रियांचे कादंबरी - संपा. रेखा इनामदार साने
२५. स्त्रियांचे कथालेखन - संपा. अरुणा ढेरे
२६. मराठीतील स्त्रियांची कविता - प्रभा गणोरकर
२७. संदर्भासहित स्त्रीवाद - संपा. वंदना भागवत व इतर

एमएआर ३.४(ब) - भाषांतरित साहित्य

घटक १ : भाषांतर : संकल्पना, स्वरूप

घटक २ : भाषांतराचे प्रकार

घटक ३ : निवडक भाषांतरित साहित्यकृतींचा अभ्यास -

१. 'पिवळी छत्रीवाली मुलगी' (उदय प्रकाश) - अनुवाद : गणेश विसपुते
२. 'जेरबंद' (मन्सूर एजाज जोश) - अनुवाद : लोकनाथ यशवंत

संदर्भग्रंथ

१. भाषांतरमीमांसा - संपा. कल्याण काळे, अंजली सोमण
२. भाषांतरविद्या : स्वरूप आणि समस्या - संपा. रमेश वरखेडे
३. भाषांतर - सदा कन्हाडे
४. भाषांतर आणि भाषा - विलास सारंग
५. भाषांतर : शास्त्र की कला - म. वि. फाटक, रजनी ठकार
६. अनुवादमीमांसा - संपा. केशव तुपे

सत्र चार

अनिवार्य अभ्यासपत्रिका -

एमएआर ४.१ - प्रबोधनपर साहित्यकृतींचा अभ्यास

घटक १ : प्रबोधन: संकल्पना व स्वरूप

घटक २ : प्रबोधनाच्या चळवळी आणि साहित्य (आंबेडकरवादी चळवळ व अंधश्रद्धा निर्मूलनाची चळवळ यांच्या अनुषंगाने परिचय)

घटक ३ : निवडक प्रबोधनपर साहित्यकृतींचा अभ्यास -

१. 'जातिप्रथेचे विध्वंसन' (Annihilation of Caste) - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
२. ' विचार तर कराल' - डॉ. नरेंद्र दाभोलकर

संदर्भग्रंथ -

१. Anihilation of Caste - Dr. B. R. Ambedkar
२. Who were the Shudras? - Dr. B. R. Ambedkar
३. The Untouchables - Dr. B. R. Ambedkar
४. दलितांचे प्रबोधन - गंगाधर पानतावणे
५. विद्रोहाचे पाणी पेटले आहे - गंगाधर पानतावणे
६. मूल्यवेध - गंगाधर पानतावणे
७. आंबेडकरवाद - रावसाहेब कसबे
८. बहिष्कृत भारतातील अग्रलेख - संपा. रत्नाकर गणवीर
९. ऐसे कैसे झाले भोंदू - डॉ. नरेंद्र दाभोलकर
१०. भ्रम आणि निरास - डॉ. नरेंद्र दाभोलकर
११. अंधश्रद्धा : प्रश्नचिन्ह आणि पूर्णविराम -डॉ. नरेंद्र दाभोलकर
१२. अंधश्रद्धा विनाशाय - डॉ. नरेंद्र दाभोलकर
१३. पृथ्वीमोलाचा माणूस - महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूला समिती
१४. मराठी निबंध - लघुनिबंध : स्वरूपविवेचन - वि. पां. देऊळगावकर, चंद्रकांत देऊळगावकर
१५. डॉ. आंबेडकरांचे समाजचिंतन - डॉ. भालचंद्र फडके
१६. पत्रकार डॉ. आंबेडकर - गंगाधर पानतावणे
१७. निबंधकार डॉ. आंबेडकर - यशवंत मनोहर
१८. डॉ. आंबेडकरांची पत्रकारिता - सुखराम हिवराळे
१९. बहिष्कृत भारतातील लेख - संपा. प्रा. चिंतामण कांबळे
२०. दलित वैचारिक वाङ्मय - गंगाधर पानतावणे
२१. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि दलित वैचारिक वाङ्मय - नीलकंठ शेरे
२२. मराठी निबंध उद्गम आणि विकास - गिरीश मोरे
२३. आधुनिक मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - गो. म. कुलकर्णी
२४. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र खंड १ ते ८ - य. दि. फडके
२५. मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार - द. वा. पोतदार
२६. मराठी निबंधाची वाटचाल - शं. गो. तुळपुळे
२७. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठीका - गं. बा. सरदार
२८. समाजपरिवर्तनाच्या दिशा - जनार्दन वाघमारे
२९. एकोणिसाव्या शतकातील मराठी गद्य खंड १ व २ - संपा. भास्कर लक्ष्मण भोळे

एमएआर ४.२ - वाङ्मयप्रकाराचा अभ्यास: कविता

- घटक १ : कविता: संकल्पना आणि स्वरूप
घटक २ : प्रमुख आधुनिक काव्यप्रकारांचा परिचय
घटक ३ : आधुनिक मराठी कवितेची वाटचाल
घटक ४: निवडक कवितासंग्रहांचा अभ्यास -
१. 'विशाखा'- कुसुमाग्रज
२. 'नंतर आलेले लोक'- अरुण काळे

संदर्भग्रंथ -

१. कवितेचा शोध - वसंत पाटणकर
२. कविता: संकल्पना,निर्मिती आणि समीक्षा - वसंत पाटणकर
३. काही मराठी कवी: जाणिवा आणि शैली - सुधीर रसाळ
४. अर्वाचीन मराठी काव्यदर्शन - अक्षयकुमार काळे
५. मराठी कविता आणि आधुनिकता - यशवंत मनोहर
६. मराठी कविता: स्वरूप आणि विवेचन - निशिकांत ठकार
७. साठोत्तरी कविता आणि कवी - रा. ग. जाधव
८. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता - संपादक: सुषमा करोगल
९. कविता आणि प्रतिमा - सुधीर रसाळ
१०. मराठी काव्याचे मानदंड- भाग १, २ - स. रा. गाडगीळ
११. कवितेविषयी - वसंत आबाजी डहाके
१२. दोन परंपरा - द. भि. कुलकर्णी
१३. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप - संपा. गो.मा. पवार, म. द. हातकणंगलेकर
१४. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता (१९४५ ते १९६०) - संपा. वसंत पाटणकर
१५. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता (१९६१ ते १९८०) - संपा. तु. शं. कुलकर्णी
१६. साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार - संपा. संपा. श्री. पु. भागवत आणि इतर
१७. आधुनिक मराठी कविता : काही रूपे,काही रंग - गो. म. कुलकर्णी
१८. आधुनिक मराठी काव्य : उद्गम,विकास आणि भवितव्य - दि. के. बेडेकर
१९. कवितारती - विजया राजाध्यक्ष
२०. मराठी कविता : १९४५ ते १९६० - रा. श्री. जोग
२१. मराठी कविता : नवी वळणे - प्रकाश देशपांडे केजकर
२२. आधुनिक मराठी कवयित्रींची कविता - रा. ग. जाधव
२३. कुसुमाग्रजांची कविता - द. दि. पुंडे
२४. अरुण काळे विशेषांक, नवाक्षर दर्शन
२५. इतिहासावरचा विषाणू दाखविणारी कविता, रंगनाथ पठारे, कविता-रती, दिवाळी अंक २००७

एमएआर ४.३ - संशोधन पद्धती

- घटक १ - संशोधनाचे स्वरूप आणि प्रकार
घटक २ - संशोधनाच्या विविध पद्धती
घटक ३ - संशोधनाचा आराखडा
घटक ४ - संशोधनात संगणक व इंटरनेटचे महत्त्व

संदर्भग्रंथ

१. Methodology & Techniques of social Research - DR. Bhandarkar
२. Research Methodology - Borse
३. Methodology of Research in social science - Krishan Swami
४. Research Methodology - Method & Techniques - C. R. Kothari
५. Research Methodology - R. Pannarselvam
६. New Methods in social science Research - T. Horrell
७. Scientific Method & social Research - Ghosh B. N.
८. Research Methodology in social science - Sadhu A. N.
९. Research Methos in social science - Sharma B. A.
१०. Research Methodology in social science - Tandon B. C.
११. समाजशास्त्रीय संशोधन पद्धती - घाटोळे
१२. समाजशास्त्रीय संशोधन पद्धती व तंत्रे - प्रदिप आगलावे
१३. राजकीय समाजशास्त्रीय संशोधन - प्रा. गजेंद्र गड
१४. सामाजिक संशोधन पद्धती - डॉ. गुरुनाथा नाडगोंडे
१५. सामाजिक संशोधन पद्धती - बेहरे
१६. सामाजिक संशोधन पद्धती - बोधनकर
१७. समाजकार्य संशोधन आणि प्रबंध लेखन - --
१८. संशोधन प्रणाली - जरारे
१९. संशोधन पद्धती - डॉ. गंगाधर वि. कायंदे (पाटील)
२०. सामाजिक संशोधन पद्धती - डॉ. भांडारकर पी. एल.
२१. सांख्यिकी - डॉ. बोधनकर एस. एन.
२२. शास्त्रीय संशोधन पद्धती - डॉ. बी. एम. कऱ्हाडे
२३. अर्थशास्त्रीय संशोधन पद्धती - डॉ. बी. डी. कुलकर्णी, डॉ. एस. व्ही. ढमढेरे
२४. साहित्य संशोधन मार्गदर्शन - बी. एन. पाटील
२५. प्रायोगिक मानसशास्त्र आणि संशोधन पद्धती - डॉ. भरत देसाई, डॉ. शोभना अभ्यंकर
२६. आधुनिक शोधप्रणाली - डॉ. गोपाल लाल जैन
२७. सामाजिक अनुसंधान - राम आहुजा
२८. आधुनिक साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा - डॉ. म. सु. पगारे
२९. संशोधन पद्धती - डॉ. वा. भा. पाटील

ऐच्छिक अभ्यासपत्रिका -

एमएआर ४.४(अ) - मराठी लोकरंगभूमी

- घटक १ - लोकरंगभूमी : व्याख्या व स्वरूप
घटक २ - प्रायोगिक रंगभूमी व लोकरंगभूमी
घटक ३ - कीर्तन, तमाशा, भारूड, गोंधळ व खानदेशातील वहया
घटक ४ - सत्यशोधकी जलसे व आंबेडकरी जलसे

संदर्भग्रंथ -

७. तमाशा लोकरंगभूमी - रूस्तम अचलखांब
८. बंजारा लोकजीवन पद्धती - डॉ. रूख्मिणी पवार
९. आंबेडकरी जलसे - भगवान ठाकूर
१०. महाराष्ट्राची सांस्कृतिक लोककला - डॉ. रामचंद्र देखणे
११. सगनभाऊकृत लावण्या व पोवाडे - संपा. गंगाधर मोरजे, डॉ. धोंडीराम वाडकर
१२. समाज क्रांतीचे जनक महात्मा ज्योतिराव फुले - प्रा. ना. ग. पवार, अविनाश वरोरकर
१३. अंधारातील लावण्या - संपा. य. न. केळकर
१४. लोकरंगभूमी - प्रभाकर मांडे
१५. लोकसंस्कृती बंध अनुबंध - डॉ. दत्ता भोसले
१६. मराठी नाटकातील स्त्री रूपे - डॉ. शोभा देशमुख
१७. Tradition & Indian Theatre - Varhadpande M. L.
१८. Standard Dictionary of folklore, Mythology and legend - Maria Leach
१९. The Indian Theatre - Adya Rangacharya
२०. A Panorama of Theatre in India - Som Benegal
२१. दशरूपक विधान - कंगले र. पं.
२२. लोकसाहित्याची रूपरेखा - दुर्गा भागवत
२३. लोकसाहित्य विज्ञान - डॉ. सत्येंद्र
२४. आदिवासींची लोकनृत्ये - डॉ. गोविंद गारे
२५. कोलाम - डॉ. भाऊ मांडवकर
२६. लोकनाट्याची परंपरा - वि. कृ. जोशी
२७. रूपड्यांची रूपकथा - सुखटणकर ज. स.
२८. लोकसरिता - विनायक खेडेकर
२९. मराठी रंगभूमीचा पूर्वरंग - कृ. बा. मराठे
३०. मराठी रंगभूमीचा उषःकाल - माया सरदेसाई
३१. लोकसंस्कृतीचे उपासक - डॉ. रा. चिं. ढेरे
३२. गावगाड्याबाहेर - डॉ. प्रभाकर मांडे
३३. स्त्रियांचे खेळ आणि गाणी - डॉ. सरोजिनी बाबर
३४. लोकनाट्यस्वरूप - डॉ. सुदाम जाधव
३५. विदूषक - गो. के. भट
३६. तमाशा कला आणि साहित्य - नामदेव व्हटकर
३७. कलगीतुरा - म. वा. धोंड
३८. भरतमुनींचे नाट्यशास्त्र - गोदावरी केतकर
३९. जांभूळ आख्यान : लोकमहाभारत - गणेश हाके
४०. सत्यशोधकी जलसे - श्री. संभाजी खराटे

एमएआर ४.४(ब) - निवडक नाटयकृतींचा अभ्यास (स्वातंत्र्योत्तर कालखंड)

- घटक १ : 'संध्याछाया' - जयवंत दळवी
घटक २ : 'वाडा चिरेबंदी' - महेश एलकुंचवार
घटक ३ : 'कोण म्हणतं टक्का दिला ?' - संजय पवार
घटक ४ : 'ढोलताशे' - चं. प्र. देशपांडे

संदर्भग्रंथ

१. आजचे नाटककार - संपा. द. दि. पुंडे, स्नेहल तावरे
२. मराठी नाटक आणि रंगभूमी : पहिले शतक - वि. भा. देशपांडे
३. मराठी नाट्यलेखनतंत्राची वाटचाल - अरविंद वा. कुलकर्णी
४. शोकनाटयाचे साहित्यरूप - सदा कऱ्हाडे
५. जयवंत दळवी यांची नाटके : प्रवृत्तिशोध - सु. रा. चुनेकर
६. आधुनिक मराठी नाटक (आशय आणि आकृतिबंध) - सुषमा जोगळेकर
७. दलित रंगभूमी - संपा. भालचंद्र फडके
८. काही नाटके काही नाटककार - शुभदा शेळके
९. नाट्यसमीक्षा : काही दृष्टिकोण - वि. भा. देशपांडे
१०. समकालीन मराठी रंगभूमी - संपा. राजेंद्र नाईकवाडे
११. मराठी नाटक : स्वातंत्र्योत्तर काल - वि. भा. देशपांडे
१२. मराठी कॉमेडी ट्रेजेडी - माधव मनोहर
१३. मराठी नाटक - माधव मनोहर
१४. महेश एलकुंचवार यांची नाट्यसृष्टी - डॉ. कमलेश
१५. राजकीय चळवळ आणि मराठी नाटक - ना. कृ. शनवारे
१६. शोकनाट्याची मूलतत्त्वे - संपा - गोकककर आणि दुंडगेकर
१७. शोकनाट्याचे अंतरंग - ना.रा. दुंडगेकर
१८. शोकांतिकेचा उदय - विलास खोले

प्रा. डॉ. म. सु. पगारे

डॉ. शैलेंद्र लेंडे

डॉ. आशुतोष पाटील